

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

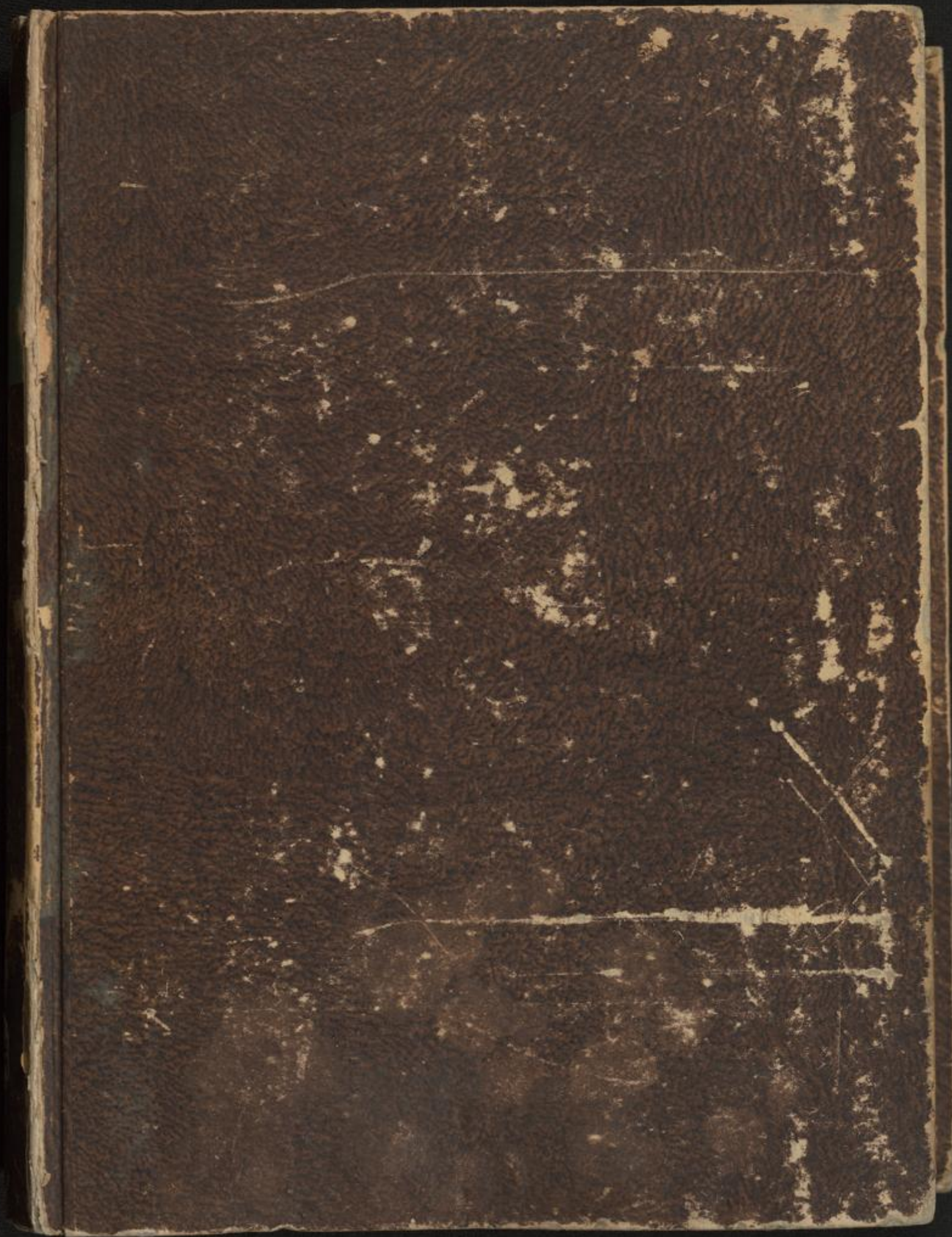
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De efficacia aquae benedictae

Johannes <de Turrecremata>

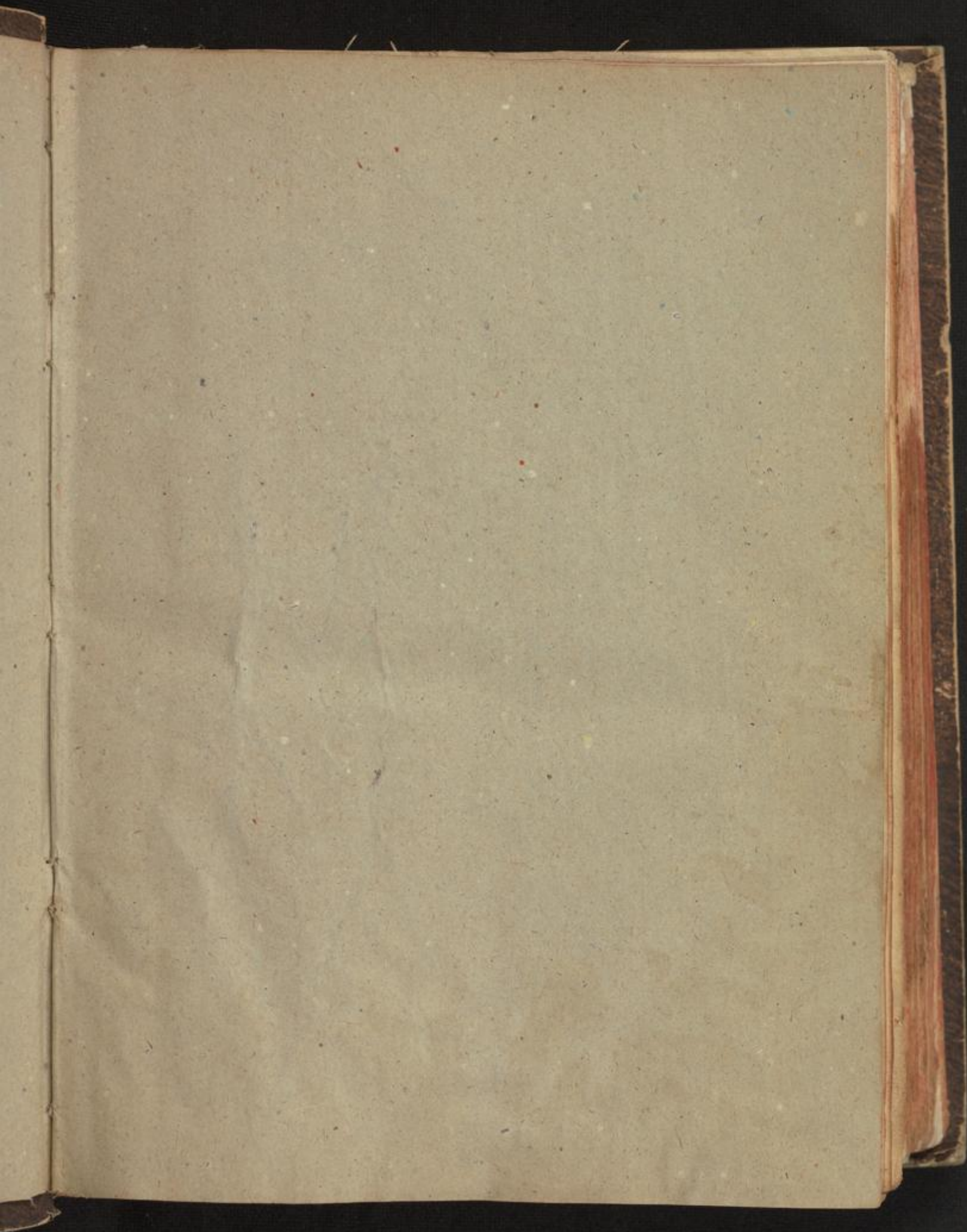
[Augsburg], um 1476

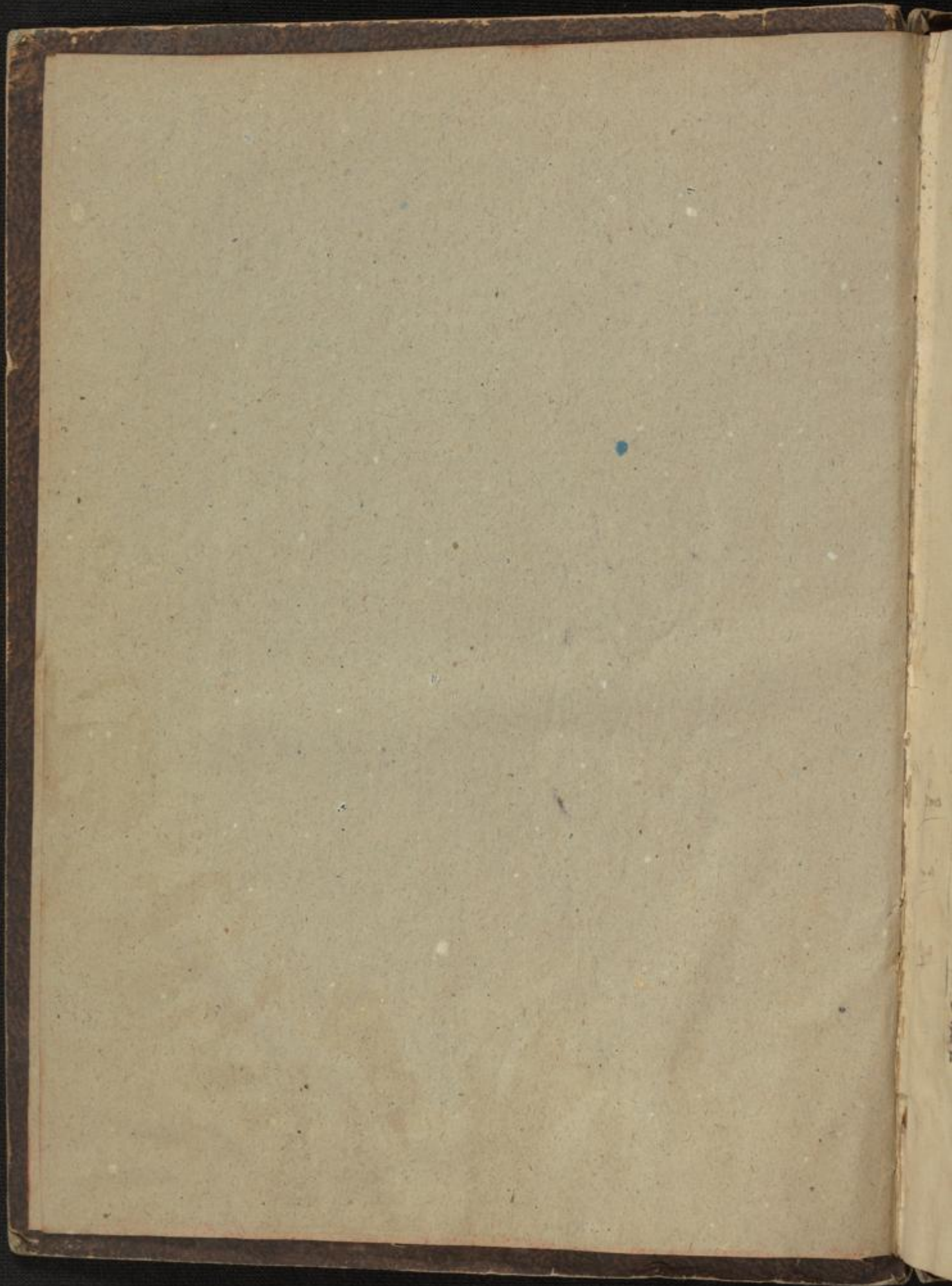
[urn:nbn:de:bsz:31-305451](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-305451)



~~Dg 237~~ * Dg 280 a

AN 383	—	H. * 15738	} defect,
AN 381	—	H. * 9239	
AN 385	—	H. * 8424	





In
D. Georg. N. H.

Incipit tractatus de efficacia aque benedictae: per venerandum magistrum Johannem de turre cremata: sacre theologie professo- rem: ordinis predicatorum: tempore concilii Basiliensis compi- latus: contra petrum anglicum hereticorum defenso- rem. in bohemia.

Prologus.

Iunxit mihi super paternitas vestra pater: pro- pleuma respondendo magistro Johanni de ragisio primo bohemorum articulo respondens: per magi- strum petrum anglicum propositum notare: cum diligetia. annotavi siquidem pater et dñe veneratōnis amplissime: nedum propleumatis titulum memorie consignans: verum etiam eiusdem propleumatis latentis ambiguitatis dissolvens nodulos animū parumper accomodans. quod ve benignissime paternitatis illu- minatissime sapientie emendandum offero et suppleendum. Cuius- quidem propleumatis videlicet **O**trum aqua benedicta sit maio- ris efficacie et virtutis quam sacramentum sensibile altaris. **D**eduo iuxta presumptum et questum duos complectitur articulos. **Q**uoniam aquam benedictam heretici tanquam rem inutilem et nul- lius virtutis credere videntur. **D**e cuius institutōne ac efficacia virtute per diuersa capitula distributus est primus. **S**ecundus vero articulus respondebit proposito dubio:

Capitulum primū De tuna aqua benedicta.

Triplex genus aque benedictae reperio: cuius usum christi- ane religionis vitus deuote amplectitur et obseruat. **P**rima aqua benedicta est que diuinis precibus sacra- ta et benedicitur in dedicatōne ecclesie et altaris. de qua fit mentio ex- tra de conse. eccle. vel altaris c. proposuisti: et c. aqua per episcopum bene- dicta. **S**ecunda aqua benedicta est fontis baptismalis. de qua de conse. di. 3. c. in sabbato sancto pasce et penthecostes. si quis aqua benedictam et consecratam velit in domum suam ad aspersionem recipere ante casusmatis infusionem recipiat. **T**ercia aqua benedi- cta est qua communiter aspergimur in ecclesia: de qua de conse. di. 3. c. **A**quam. ubi dicitur. **A**quam sale aspsam populis benedicimus ut ea cumdi conspersi sanctificent. **P**rimis duobus generibus aque pretermis- sis de tercio genere: de quo propleuma propositum motū est: nunc sermo habendus est. **E**t quod omni cuiusque rei notitia quod



Enegmas
gumini qui exorcisant dicunt quasi interius laborantes. Aqua vero benedicta contra dyaboli impugnationes / quibus homines ab exco-
municibus pulsantur: ad cuius arcendas & compendendas potestates vi-
res & ingressus impulsus dicit esse instituta. Preterea huius insti-
tutis convenientia ex hoc colligi potest. Sicut enim in remedium con-
tra peccata secundo loco data est penitentia congruenter / ne in ec-
clesia deficeret salutaria medicina contra peccata post baptismum
suborta. quia baptismus est sacramentum non iterabile: ita videtur ratio-
nabile fuisse / ut in remedium contra impugnationes demonum post bap-
tismales exorcismos in homines insurgentes esset instituta aqua be-
nedicta: ex quo baptismales exorcismi non iterantur. Et illa est ra-
tio sancti Thome in tertia parte. q. lxxi. ar. ij. in ratione unius arti-
culi. Et sic patet quod in ecclesia semper esset remedium & munimen-
paratum contra huiusmodi demonum molestias: prout in eadem
huiusmodi aque benedictae satisfactio est instituta.

A quo instituta est & quo tempore. Capitul. iij.

Tertio notandum quod sicut in rebus universitatis causalitate
regime & gubernatione. deus sua prudentia quedam imme-
diate per seipsum: quedam vero per causas secundas instituit operatur
& regit: ita pariformiter in ecclesie sue sancte regime & gubernatio-
ne quedam per semetipsum instituit: quedam per ecclesie ministros instituenda
disposuit. Exemplum prout sunt ecclesie ipsa sacramenta. quae ut
celebrior habet doctorum theologorum doctrina / ab ipso domino nostro
iesu christo immediate sunt instituta. cum enim ipsa efficiant quod figu-
rant. Figurant autem & significat ex institutione ut dicit hugo de san-
cto victore in libro de sacramentis. ex institutione sortiti. dicenda
erunt sue virtutis efficaciam. Efficacia autem talis in sacramentis non
potest esse nisi a solo qui spirituum sanctificator est solus: secundum illud
ysa. xliij. Ego deleo iniquitates & peccata. Igitur sacramentorum
institutio est a solo christo & non ab aliquo homine puro. Exemplum
vero sanctorum videlicet eorum quae christus per ecclesie sue ministros in eadem
esse disposuit / sicut sunt benedictiones pontificum. abbatum. virginum. et
vestimentorum: & huiusmodi. Item exorcismi & aqua benedicta:
cuius quidem dominice providentie dispositio & auctoritas eccle-
sie data / expresse tangitur luce decimo. Domino ita ecclesie pre-
latis in persona apostolorum dicente. Qui vos audit me audit.

inquit. Alexander papa quintus a beato petro instituit ut aqua
sale benedicet / au aspergendū populū & habitacula eoz. Illorum
vniq; exemplo quo heliseus ppheta sal in aquā misit & misisse legit
ut condimento hoc fontes amari in dulcedinem verterentur.

De forma & ministro. Capitulum Quartum.

Quater huius sacramentalis materia uenienter assignata
est aqua sale conspersa: quae uenientia ex tripla consideratione
colligi potest. Primo quidem ex consideratione finis ad quam di-
citur fuisse instituta. Cuius enim hostis nostrum impugnationis aggressus
sit generalis: iuxta illud Job. vij. Militia id est pugna est uita hominis
super terram decuit ut remedium institutum contra dyaboli impugnationem in
materia daretur cuiusmodi facilius ubique terrarum inueniri posset cuiusmodi
est aqua & sal. Secundo ex consideratione cause principalis: ubi omnis uir-
tus tam sacramentalium quam sacramentalium emanat. Nominatur igitur sal
quia ad significandum coniunctionem uerbi dei cuius humana natura ex cuius
uirtute uerbi & munere efficacia dependet omnium quibus in ecclesia uir-
mur ad animarum salutem. Siquidem sicut aqua ratione labilitatis humanam
naturam descurbit. Ita dei filius dei sapientia per salis species designatur. Cuius
propter uirtutes seruatiua a corruptione / mentes enim quas possidet im-
corruptibiliter seruat. tunc ratione uirtutis condicendi / nulla enim otem-
platio dulcis: nulla doctrina suauis: nulla demum deo gratata opera
nisi sint diuine sapientie condimento suffulta. Hinc apud i. cor. ij. Pre-
dicamur christum dei uirtutes & dei sapientiam. Et glo. ordi. super illud. iij.
Regum. ij. Afferte michi uas nouum & mittite in illud sal: dicit ita.
Sal id est sapientia in uase fictili id est in corpore humano. aquas sanat id
est populum in dulcedine delectationis et bonorum operum per cuius incarna-
tionem fecundat adus. Tercio ex parte similitudinis & represen-
tationis ad ea quibus dyabolus a mentis domicilio repellitur. con-
uenienter aqua sale conspersa huius sacramentalis materia assi-
gnatur. Duo enim dicuntur expellere peccatum de anima et ita dya-
bolum per peccatum in ea regnantem. uidelicet lacrimarum effusio quae
per aquam intelligitur & sapor siue affectus celestis sapientie quae salis no-
mine designatur. De qua sapientia Bernardus in sermone super Cañ. ait.
Inuenisti plene sapientiam / si desleas peccata potestate uite. Si
presentis seculi parumpendas. si eterna toto desiderio concupiscas.
Istis quippe duobus mens interius a dyaboli potestate liberatur.

scz dolore p̄teutoꝝ & amore vite celestis: qui secum portat firmi-
tateꝝ iteꝝ non offendendi. In cuiꝝ figura **Magdalena** clauissima
p̄cessit: de qua lacumante & celesti amore flagrante septem demo-
nia virtute domina expulsa: legat luce. viij. **On Dugo de sancto**
vid. ubi sup̄ sic dicit. **Hec** est aut̄ sanctificatio huiꝝ sacramenti q̄
aqua significat penitentiaꝝ de p̄teutis. **Sal** discretōem & cautelam
de futuris. q̄ duo si simul misceantur amara conscientia vertitur in
dulcedinem atq; illusiones & inuestatōes demonuz amplius ei nō
dominantur: hec ille. **Circa** illud ibi iste doctor huiꝝ auctorita-
tis in principio aquaz benedictam nominat sacramentuz / post eut
sermo: in quo ostendit q̄ ibi sacramentum pro signo sacramen-
tali est positum. c. vij. **Forma** vero huiꝝ sacramentalis cōueni-
enter traditur expressa in verbis preces diuinas continentibus:
& signo crucis quibus aqua exorāatur & benedicit: **ut** puta. cum
dicitur exorāso te creatura aque in nomine dei patris omnipoten-
tis / et in nomine ihesu cristi filij eius domini nostri & in virtute
spiritus sancti ut fias aqua exorāata ad effugandam omnem
potestatem inimici / & ipsum inimicum eradicare: & explantare va-
leas cum angelis suis apostatis per virtutem eiusdem domini no-
stri ihesu cristi / qui venturus est iudicare viuos & mortuos & secu-
lum per ignem Amen. **Pro** cuius intellectu notandum q̄ si-
cut diffinitio debet indicare totū esse rei si fuerit perfecta: ita per
formā sacramenti siue sacramentalis debet innotescere totū quod
ad sacramentale pertinet. **Pertinent** aut̄ ad ratōem eius multa:
videlicet quatuor genera causarū sicut supra patuit. **Actus** aut̄
cum materia tanguntur cum dicitur. **Exorāso** te creatura aque
Causa vero principalis vnde hoc sacramentale efficacā habz tan-
gitur cum subditur / in nomine dei patris: et in nomine filij ihesu cri-
sti domini nostri: et in virtute spūs sancti. **Ceterum** quia omnis
virtus sacramentalium sicut & sacramentoz dependet ex virtute
passionis cristi: ideo additur crucis assignatio. **Simis** aut̄ ad quez
est ordinatuz sacramentale hoc expunitur cum additur / ut fias
aqua exorāata / ad effugandam omnem potestatem inimici. **Et**
similis forma verborum tangitur in exorāatione salis / ut patet
inuenti formalia exorāsmorum. **Minister** vero huiꝝ sacramen-
talis quantum ad materiam consecrandam secundum consuetu-
dinem nunc generaliter obseruatam in ecclesia est sacerdos quod
in ecclesia colligitur ex isto decreto **Alexādu** pape de consecra.

Forma

Forma

et

Minister

di. iij. c. Aquam sale consperſaz. diuinis ſic pplis benedicimus ut
ea cuncti aſperſi ſanctificentur et purificentur: quod hoc et omni-
bus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. **Dec ille.** Ecce q̄
benedictionis et ſanctificationis huius aque miniſterium ipſo de-
creto ſolis. ſacerdotibus demandatur.

De effectu et utilitate aque. Capitulum v.

Inſtitutione materie / forme ac miniſtri huius ſacramenti con-
uenienter oſtenſa: circa effectu et eius utilitatem iam aliquid vi-
dendum eſt. **E**ſt ſiquidem aqua benedicta diuinorum conſecra-
ta ſermonum aptitudine / et amplitudine diuine virtutis: mu-
tum utilis et fructuosa. **C**um primo: quia ſi nullius eſſet virtu-
tis ut quidam heretici diuine largitatis beneficijs ingrati damna-
biliter dogmatant: fruſtra in eccleſia fieret: vanaq̄ eſſet huius be-
nedictio. **C**um ſcdo: quia p̄p̄s vniuerſalis eccleſie t̄q̄ quasi or-
be: huiusmodi **quasi** aque utum cum deuotione obſeruans: verba
iſta tam in eius benedictōe q̄ in eius aſperſione ^{trans} p̄ferret que effe-
ctum multiplicem denotant fieri p̄ eaz: quod aſſerere de ſancta ec-
cleſia p̄phanum ē: que in vrb̄ ſuis a ſpiritu ſancto credit guber-
nari. **C**um tercio: nam aque benedictę efficaciam multa teſtant
miracula varijs exemploz ſparſa voluminibus: que mendosa pro-
fiteu ſaculegium eſſet / et blaſphemiam diuine virtutis videretur
ſanate. **E**ſt igitur notandum q̄ multiplex eſt utilitas ſiue virtus
aque benedictę: put colligitur ex verbis formalibus benedictōis
huius aque ſuprapoſitis: alijsq̄ in ſacramentalibus poſitis. **A**tq̄
ex decreto alexandri p̄mi de cōſe. di. iij. c. **A**quam ſale conſper-
ſam populis benedicim⁹: ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur et puri-
ificentur: quod et omnibus ſacerdotibus faciendū eſſe mandam⁹.
Nam ſi am̄ vituli aſperſus populū ſanctificabat atq̄ mūdabat.
Et ſi ſale aſperſa per heliſeum ſterilitas aque ſanata eſt: quanto
magis p̄cibus ſacrata ſterilitatem aufert rerum humanarum
et cōmquinatos ſanctificat et purgat / et cetera bona multiplicat
et inſidias dyaboli auertit: et a fantaſtijs verſucijs homines defen-
dit. **Dec ille:** **E**x quibus decem effectu aquę benedictę colligi-
poſſunt. **P**rimus eſt p̄fugatio ſiue p̄p̄ulſio ſpiritus immūdi. vir-
tus enim diuina que in exorcismis eſt ad p̄pellendum efficac̄ in-
ueſtatōz demonū hoſtis noſtri et arcendā. **D**e qua aug⁹. libro de

simbolo libro primo. et recitat de conse. di. iiii. c. sicut nostis. **P**au-
uuli exorcisantur ut pellat ab eis dyaboli potestas inimica: in aq̄
exorcisata manere creditur ad eundem effectum efficaciam habes
Unde in sacramentali: exorciso te creatura aque et cetera. sequitur
ut fias aqua exorcisata: ad effugandū omnē potestātē inimicā hac
ratione fideles aqua benedicta aspergunt propria habitacula pie cre-
dentes. q̄ ubique fuerit aspersa p̄ muocationem sancti nominis
hiesu xpi: omnis inuestatio immundi spiritus ab eis appellatur.
Unde hugo de sancto vidore supra dicit. Adac igit̄ aqua sanctifi-
cata fideles aspergunt: et habitacula fidelium illustrant ab illusionē
et inuestatione malignorum spirituum: in qua effectus figurati potest
in sanguine agni pascalis: qui in postibus habitaculorum: ad repellē-
dum exterminatorem dei mandato ponebat. **Exodi. xij.** **U**nde
magister wilhelmus durandi in rationali diuinoz officioz ita di-
cit. **S**acerdos aqua benedicta altare: ecclesiam et populū aspergit:
ut omnis immundoz spurcia tam de habitaculo q̄ de cordibus fi-
delium appellat. **V**irtus aque benedicta inest et etiā q̄a nouus xp̄ia-
noruz populus baptismatis sacramēto renatus: ita misterio aq̄
lota renatoruz corpora munit: sicut sanguis agni presto populū
ad repellendum percussorem in postibus ponebatur hanc arbitror
fore causam: cur dyabolus mētibus hereticorum huiusmodi sacramē-
talis virtutis ita specialiter fidem extinguit: videlicet p̄ infidelitatis
errorem ac xp̄iane religionis armatura neglecta: qua ei⁹ impug-
nationis aggressus reprimi et arcetur liberius. **S**ecundus
effectus aque benedicta consequenter dependet ex primo: et est mētis
p̄uificatio a fantastiis perturbate illusionibus. **S**olet enim temō
ut dicit beatus **A**ug⁹ per omnes aditus sensibiles reze diuersaz
speciez humanas ppulsare mētē et perturbare. quo asperione aq̄
benedicta p̄fugato: mens ab illis fantasijs expurgat et puuificat
De quo in p̄fato decreto dicit: et insidias dyaboli auerit: et a fan-
tastiis versucijs homines defendit. **E**t in sacramentali exorcisa-
tione salis admiscendi dicitur. ut efficiatis sal exorcisatus in salu-
tem credentium: ut sis omnibus te sumentibus sanitas anime et cor-
poris: et effugiat atq̄ abscedat ab eo loco quo aspersus fueris
omnis fatasia vel neq̄a vel versucia dyabolice fraudis. omisq̄ spi-
rit⁹ immund⁹ adiurat⁹ hęc ibi: **U**ter⁹ effect⁹ dependet ex p̄mis-
sis: et est reuocatio siue reductio cordis: ad se terrens affectibus
siue sollicitudinibus distracti: dispersisq̄. **T**este quidem **B**eda

super illud **L**uce secundo. Amicus noster venit de via & cetera
Quotiens amicus noster a nobis recedit quotiens ad appetenduz
temporalia foris vagatur: deuotio enim sana hoc habet quod aq̄
benedicte aspersione demonis potestate repressa et profugata q̄
terrenis affectibus humanum animum reuocat: assistente gratia
mens ad interiora reuocata recollectō fiet atq̄ deuotior. **O**nce
in sacramentali benedictione salis et aque inter alia dicitur deus
in uide virtutis aucto: supplices te rogamus ac petimus ut hanc
creaturam salis et aque dignant accipias benignus illustres pie
tatis tue more sanctifices ut ubicunq̄ fuit aspersa per inuocatio-
nem sancti nominis tui infestatio immūdi spirit⁹ abijciat: terrorq̄
que venenosi serpentis procul pellatur / & presentia sancti spiri-
tus nobis tuā misericordiam poscentibus ubiq̄ adesse dignetur
Quartus effect⁹. Est peccatorum venialium remissio qui effe-
ctus ex decreto prelibato colligitur ubi sic dicitur. **A**qua sale cō-
spersa populis benedicimus ut ea cuncti aspersi sanctificent et puri-
ficent nam et si cinis vituli populū sanctificabat & mundabat mul-
to magis aqua conspersa diuinis q̄ precebus sacrata / populū san-
ctificat & mundat. **I**tem ad idē est **C**iprianus papa dicens / homi-
nes ideo aqua benedicta: asperguntur quia valet ad sanctificatio-
nem in quibus omnibus auctoritatibus mūdatio ista tenenda est
a venialib⁹ solum q̄ inuit glo. prelibati decreti **R**atione vero hui-
us virtutis siue utilitatis cum aspergimur aqua benedicta a festo
penthecostes usq̄ ad pascale festuz cantam⁹ **A**sperges me domi-
ne ysopo & mundabor lauabis me & super niuez & alibor quod
sumptum est. **D**e psal. l. et in eiusdem beneficij memoriam pasca-
li tempore ad hui⁹ aque benedictionē decantat ecclesia. **D**idi aq̄
egrediētem de templo a latere dextro. **E**t sumptum ē de ezech.
xlviij. ubi dicit ecce aque redūdantes a latere dextro. **Q**ue aucto-
ritas et si directe & principaliter aquam baptismalem videat re-
spicere tamen ecclesia eas ad aquam benedictam refert que quo-
ad mutationem venialium lauacu salutis instar obtinere videt
In cuius q̄dam cōsuetudine huius aque figura fuit aqua illa q̄
in veteri testamento cinere vituli rufi admixto populis expiatio-
nis et purificationis gratia videbatur aspergi cum ut dicitur nu-
meu. xviii. **Q**uint⁹ effect⁹ ē preparatio siue dispositio ad pu-
ritatem orationis. **C**um enim ex superioribus sumat effectum
ut appellat & profugat demones eorumq̄ potestatem repellendo q̄

170

219

117

teste **I**saac abbate in coll. s. p. orantibus nobis maxime insioiā
patet clauissime plurimum cōferre vtilitatis huius aque asperio
orantibus. Ceterū hoc idem colligitur ex alijs eiusdem aque asig-
natis effectibus scilicet. ij. iij. et quarto : quam vero cōmoda sunt
orationi purificatio mentis a fantastiis illusiombus et cordis ab
exterioribus ad interiora reuocatio et ipsa peccatorum venialium
remissio facile quisq; nouit. Quā obrem communiter chustiane
religionis habet deuotio ante oratorum in ingressu ecclesie asp-
sionū aq̄ benedictē vt diuina sibi collata / virtute ppulsatis fanta-
siarum vmbribilibus figmentis anim⁹ ab omni discursu ⁊ lubu-
ca vagatione quietus abiliior fiat ad volatus celestes. In cur⁹ fi-
gura in veteri testamento immūdos tēplū nō ingrediebānt aq̄
expiatōis aspsus. Numeri. xviii. vnde **D**ug. de sancto vic. vbi
supra. Nos itaq; per singulos dies dñicos diuertitētes aq̄ ⁊ sal sil-
miscendo benedicimus vt hac asperione fideles et habitacula fide-
lium contra spūtales neq̄as muniamus. **S**ext⁹ effectus ē
vtilitas ad peragendū deuoti⁹ i ecclesia misteria diuina ⁊ post ad
suscipiendum ea sacramenta: huius enim vtilitas ex predictis col-
ligitur de qua dicit sanct⁹ **C**ho. i. iij. di. ij. **A**q̄ benedicta valz cō-
tra omne qd̄ sacramentorū effectū potest impedire. **D**ec ille hac
ratione arbitror asperionem aque benedictē nedum hominū sed
etiā altarium in ecclesia esse practicatam. Nam altari necesse est
quid ibi consecrandum est vt inde omnium malignorū spūtuum
arceatur presentia. **S**eptimus effectus est sterilitatis ablatio
sive remotio in humanis rebus et ita promotio fecunditatis sive
prol habende. Sicut recolende memorie magister vincentius in
sermōibus exemplificabat sive aliarum rerū de quo effectū in p̄
nominato **A**lexandri primi decreto ita dicitur. **E**t si sale aspsio
per helizeum sterilitas aque sanata ē : quantomagis precibus sa-
cus sterilitatem aufert humanarum rerum hec ille. **D**āuus es-
fectus est virt⁹ vbertatis ad rerum temporalium veluti frugū ⁊
similiū multiplicatiōē iste dependet ex precedenti sicut effectus ex
causa quia fecunditatem vbertas sequitur: de quo effectū in preli-
bato decreto dicitur. **C**onq̄natos sanctificat et purgat et cetera
bona multiplicat hec ille. **H**onus effectus est salutare munitē
contra egutudines. Valere enī creditur ad salutē anime ⁊ cor-
poris fidelium. vnde sacramentali tali precum diuina forma pie-
tatis **M**aiestatē i huius aque benedictione sancta ecclesia exorat.

scz ex fide ecclesie p̄ modū meriti ordōis ⁊ suffragij Ope dico ope
rāte totū ecclesie: et nō ex solo feruore ⁊ deuotōe vtentū. **Dñ**
dicit pet̄⁹ de palude in q̄rto. Nō ē p̄cipēda fides totū ecclesie
meritū ei⁹ ⁊ p̄ces ei⁹ sic nec ista sacramēta p̄ ecclesiam instituta
Dñ q̄ntū plus valet fides meritū ⁊ oratio totū ecclesie q̄ om̄⁹
p̄sone: tantū p̄cellūt iste generales ceremonie totū ecclesie: que
nō sine inspiratōe dei inuēte sunt singularib⁹ deuotiomb⁹ singu-
lorū. Qua ex re apte colligit̄ q̄nta erroris caligine inuoluuntur
heretici: q̄ p̄uas adinuentōnes p̄ferūt sancte matris ecclesie in-
stituta. **Ali⁹** mod⁹ dicēdi ē: p̄ ex ope opato: ⁊ iste mod⁹ dicē-
di subdiuidit̄. **Quidā** enim dicūt ex ope opato: nō q̄ aliq̄ vtute
naturali vel sup̄naturali inexistēte subiecte: s̄ ex vtute diuina. ex de-
creto siue p̄cto diuine misericordie assistēte aqua b̄n̄dicta tales ef-
fectus efficiet. **Et** si querūt ab istis vbi in sacra scriptura reperit̄
q̄ tale de⁹ pep̄erit cū ecclesia aut cōstituerat decretū. responde-
tur q̄ ibi p̄ dñs m̄qt luce. x. **Qui** vos audit me audit: ecce dedi
vob̄ potestātē calcādi sup̄ om̄z vtutē in m̄di: hāc eccie sue sancte
dedit potestātē: vt qñ diceret illud qd̄ p̄ eū ad hoc institutū ē de⁹
faciet illud vtputa arceat demōes vel hui⁹modi. **Alij** vero dicūt
q̄ vtute sup̄naturali diuina inexistēte hoc efficiet aq̄ b̄n̄dicta: licet hec
vtus nō sit tāta q̄nta in sacramētis q̄ sit sufficiens dispositō ad gr̄az
Quantū vero ad effectū q̄ est deletio peccatorū venialiu⁹. **Hec** ē
sentētia alberti magni ⁊ sancti thome. **Et** aliorū multorū doctoz
q̄ opat̄ p̄ modū meriti inquantū exat̄ motū voluntatis: p̄ que
fit peccatorū remissio. **Scōs** aut̄ mod⁹ dicēdi vidēt esse durandi
i q̄rto: vtz q̄a cū pace oim ⁊ sub vnitāte p̄sentē p̄posui dēmina-
re articulū: p̄termis̄sa ampliori horū modoz dicēdi p̄bilitatis
cōp̄atiōe: cū vtq̄ sit satis p̄babilis: ⁊ habeat magne auctoritatē
vitos legētis arbitrio: in illos dicēdi modos lectoz cōmitto: q̄a
q̄cunq̄ illoz electo p̄missa in sue veritatis robore manēt solidas-
ta. **Quibus** omnibus hoc adiudicandū est. q̄ vt m̄qt sanctus tho. in
q̄rto di. xij. **Q** cū apponit̄ aqua nō b̄n̄dicta ad b̄n̄dictā totū
effiat b̄n̄dictū. **Veritas** enim acq̄sita aq̄ ex b̄n̄dictōe p̄uenit ad
aquā additā: magis enī dignū trahit ad se minus dignū. **Verū**
tñ hugo sup̄ q̄rto dicit sic: q̄ b̄n̄dictio aque fuit instituta: vt aq̄
si addit̄ in debita q̄ntitate aque b̄n̄dicte in tota fit b̄n̄dicta:
¶ Capitulum xij. ostendens q̄ aqua b̄n̄dicta non est sacramē-
tum sed sacramentale: —

578 Cetera

Quoniam supradicten⁹ consideranti sacramenti diffinitionem
quam magister sententiarum in .q. di. i. sacramentum diffini-
ens ita loquit. Sacramentum est sacre rei signum / fortas-
sia videri poterit premissis consideratis sacramenti diffinitionem com-
petere aque benedictione preteritum cum ad sacramentum nove legis nihil ali-
ud exigi videatur nisi quod significet & efficiat. Et dicente **Augustino**
li. de doct. cu. Sacramentum est invisibilis gratie visibilis forma:
itaque ut exponit magister ut similitudines gerat & causa existat.
Que oia aque benedictione convenire quis potest arguere intuens eas ha-
bere in ecclesia in signum rei sacre. et ut prohibita ostendunt multiplicem
eius efficaciam ideo conveniens iudicavi ut noster tractatus per oia im-
perturbato sine claudat assignata differentia sacramentalium a sacra-
mentis ostendere quod non obstantibus an dictis / aque benedictione non sit sacra-
mentum. **Notandum** igitur quod dicitur sacramentalius a sacramentis ex qua
dupli ratione accipi potest prout ex varijs locis sancti doctoris colli-
gere valui. **Primo** ex parte institutionis quod sacramenta sunt a christo
ihesu immediate sunt instituta que cum sint legis fundamentum non nisi
a legislatore a quo lex robur accepit & virtutem institui possunt
ut in .iii. parte **sanctus thomas** deducit. Sacramentalia ab ecclesia se-
pe per summos pontifices siue per generalia sacra capitula sunt insti-
tuta ut super in capitulo diffusio & sermone declaratum est. **Secunda** dif-
ferentia sumitur ex parte significatiois. **Primo** quo notandum quod cum sacra-
mentum secundum proprietatem vocabuli videtur importare sanctitatem adive ut
dicatur sacramentum a sacramento siue quod aliquo sacramento non quolibet signum
dicatur sacramentum sed illud quod est signum sacre rei adivum id est sacramentis
sanctificationis sumitur sacramentum. Ex quibus colligitur duo esse ne-
cessaria quod aliqua signa proprie dicantur esse sacramenta. **Primo** quod si-
gnificet rem sacram quam perfectionem sanctitatis humane importat ratio-
ne illius que dispositionem ad sanctitatem significat & non ipsam sanctita-
tem non dicuntur sacramenta sed dici possunt sacramentalia. **Unde**
sanctus thomas .m. 3. parte .q. 6. ar. 2. dicit Quod quod res denominatur
a fine & complemento. dispositio autem non est finis sed ipsa perfectio et
ideo que significant perfectionem sanctitatis ad sanctitatem non dicun-
tur sacramenta sed sola illa sacramentalia sunt ut aqua benedi-
cta & huiusmodi. **Secundum** necessarium ad perfectam rationem sa-
cramenti est quod tale signum aliquo modo sit causa sacre rei signifi-
cativa & hac ratione sacramenta veteris legis non debent dici sacramen-
ta proprie sed signa vel secundum quod sacramenta quod non efficiunt quod figurant.

Sacramentum
Redammy
Dng. hie
Sacramentum

Sacramentalia sunt
sacra
Dng. hie
Sacramentum
Wundtlich
Dng. hie
Dng. hie
Vipul

Pmo

20

3a dnd

4ta dnd

5a dnd

6a dnd

vt dicit magister in .g. di. 6. Tercia assignat differētia sacramē
 talium a sacramētis ex pte effectū .q. vt dicit s. iud. 9. tbo. m. 3. di.
 6. Sacramēta noue legis hnt effectū in oferedo grām q̄ p̄fede
 morbo subuenit contra quē effectū sacramētū ordinat. Sed sa
 cramentalia hnt effectū in remouēdo contrarias dispositōes vel im
 pedimēta gratie: hec ille. Ecce clara orā. **O**n̄ idēz doctor de bñdi
 da aqua ad nostrū p̄positū ita loquit̄ in .g. di. 2. Aqua bñdida
 nō directe ordinat ad remediūz p̄standū s̄ ad remouēdū phis
 bens. **O**n̄ datur contra demonū nequicias ⁊ venialia ⁊ omne qd̄
 sacramētoz effectū impeditē p̄t. ⁊ p̄pter hoc nō est sacramētūz
 qz remouēs phibens est agēs p̄ accidēto: s̄ est sacramētale quasi
 quedā dispositio ad sacramēta: hec ille. **Q**uarta differētia p̄t
 assignari s̄m supius dicta in .vi. c. ex pte modi opatōis siue effi
 cientie. qz sacramēta noue legis ex ope opato suos opant effectū
 Sacramēta vero s̄m oppinōnē cōmuniōrez ex ope operante.
Et ita patet clauissime differētia sacramētalium a sacramētis si
 ue sacramētoz a sacramētalibus. Quibus applicatis ad nostrū
 p̄positū euidenter colligit̄ qd̄ aqua bñdida sit sacramētale ⁊ non
 sacramētū q̄ erat in hoc vlti. c. declarandū. Et ab aliquo docto
 re vocat̄ sacramētū: sicut a **D**ugone de sancto vid. li. de sacra
 mentis qui loquēdo de aqua bñdida ita dicit. **H**ec est aut̄ sanctifi
 catio hui⁹ sacramēti q̄ aqua penitentiāz significat. **I**bi sacramen
 tum capit largissime p̄ eo q̄ est signum qualitercūqz sacre ⁊ non
 p̄prie sacramētū put ad p̄ns opusculi de aqua bñdida sinez con
 stituo: cū spe diuini auxiliij dirigēdus ē sermo ad materiā questū.

Secundus articulus. De virtute.

Postq̄ visus est de v̄tute aq̄ bñdide q̄ p̄ ypothesim p̄le
 matis dabat̄ intelligi. **N**ūc ad materiā q̄stū nrā p̄cedit
 consideratio. **C**um aut̄ q̄rit̄ an aq̄ bñdida sit maioris v̄tu
 tis q̄ elemētale sacramētū altius spēs ip̄as sensibiles s̄m se di
 stincte doctores cōnumerāt extra rez otentā ⁊ signatā dicētes t̄ra
 esse in sacramento eucaustie: scz illud qd̄ ē sacramētū tantū vicz
 spēs panis ⁊ vini ⁊ illud qd̄ ē sacramētū ⁊ res scz corp⁹ xp̄i ve
 ruz ⁊ illud qd̄ est res tantū vicz ip̄a v̄ntas corpis mistici. **P**o
 no p̄mo vnaz talem p̄positōem tanq̄ fundamentū v̄ntis et ve
 ritatis q̄ est ista. **Q**uod species p̄dide sacramētales secunduz se
 hoc est circumscripto corpore xp̄i vero nullaz v̄tutē speciales nec
 efficacā causalitatis cui⁹cūqz effectū in aīa suscipiētis sacramētū

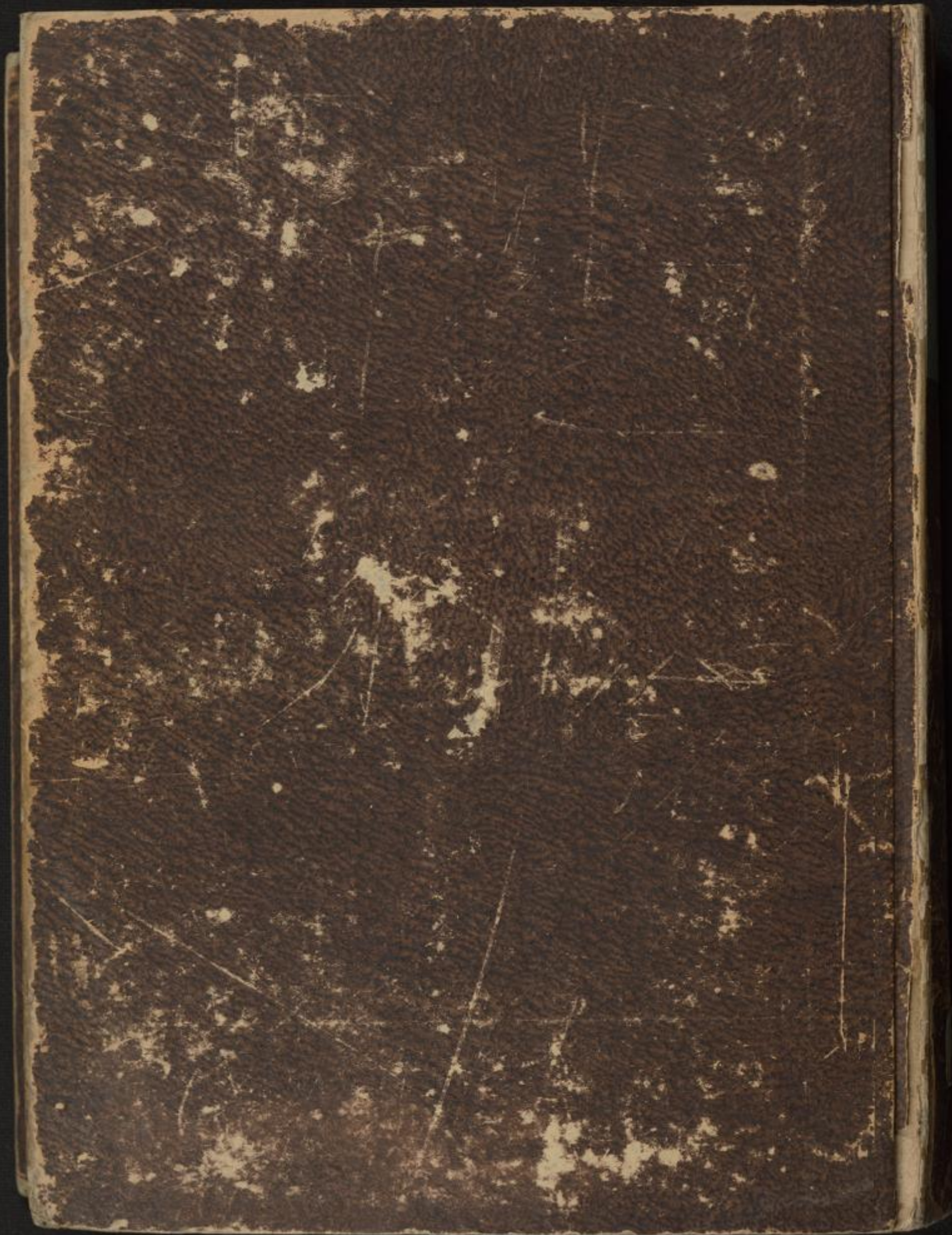
8
Cuius propositio dicitur ex multis doctorum auctoritatibus sententiis et
rationibus colligitur. Primum quod ex illo magistro sententiarum in quarto
di. viij. ca. vi. ita dicitur. Nunc quod ibi sacramentum sit et quod res vi-
deatur. sacramentum est invisibilis gratia visibilis forma. Forma igitur que
ibi videtur sacramentum id est signum sacre rei est. et quasi in medio caplo
concludit sic. Sunt igitur hec tua dicenda. unum quod est sacramentum tantum.
alterum quod est sacramentum et res. tertium quod est res et non sacramentum. hec
ille. Ecce quod dicit magister sententiarum: cuius etiam sententia quasi in eisdem
verbis est hugo de sancto. vi. li. de sacra. quod spiritus sunt tantum sacramentum
id est signum rei sacre: sed quod est signum tantum sacre rei secundum se aut in se nul-
lam habet virtutem. igitur videtur quod spiritus ille secundum se nullam spirituales habeat
efficaciam: christi vero corpore circumscripto. Item idem ponit albertus ma-
gnus in tractatu de officio missae. ubi posita illa distinctione tuum exi-
stentium in hoc sacramento dicit: quod spiritus ille significat et non causat ali-
quid. Tunc arguit sic. spiritus ille secundum se nihil causat igitur nullam habet
virtutem. consequenter est manifesta. quia alias frustra virtus illa esset col-
lata spiritibus. quia enim omnis potentia et omnis virtus activa dicitur ad aliquem
actum ordinari. frustra autem dicitur aliquid virtus vel potentia que non
reducatur ad aliquem actum. Item idem albertus in quarto sen. di. viij. arguit
contra dictum magistrum sententiarum superpropositum: videlicet quod panis et vinum dicitur
esse sacramentum. ita dicens omne sacramentum efficit quod figurat. sed
illud quod est sacramentum tantum in eucharistia non efficit id quod figu-
rat. igitur videtur quod id quod est signum vel sacramentum tantum ut in littera
dicitur non est sacramentum nove legis tantum ad minus ei. Et respondens idem
albertus ita cum dicebat in argumeto quod spiritus nihil efficit concedit
dicens. non oportet quod spiritus materialis sit effectiva sed significativa.
Item ad idem est sanctus thomas in quarto di. viij. ar. i. ita dicens.
Sicut ad spiritus aliorum sacramentorum se habet virtus que interius est que
significatio acquiritur ex quo sacramentum efficit secundum hugonem. ita in hoc
sacramento se habet ipsum corpus christi: quod per consecrationem sub speciebus
illis est. non sicut in alijs sacramentis materiale elementum non est causa
virtutis que in ipso est. nec aliquid spiritualis effectus in homine nisi quasi mediante
virtute secundum quod ex elemento et virtute unum efficitur: ita et in hoc sacramen-
to spiritus non sunt causa corporis christi: nec aliquid effectus in anima spiritualis
nec mediante corpore christi sit unum sacramentum hec ille. Item idem san-
ctus thomas in tertia parte q. viij. ar. i. in solutione secundi argumenti eiusdem senten-
tie. et sub tali forma verborum sic loquens. sicut enim se habet virtus spiritus
ad aquam baptismi. ita se habet corpus christi ad spiritus panis et vini unum.

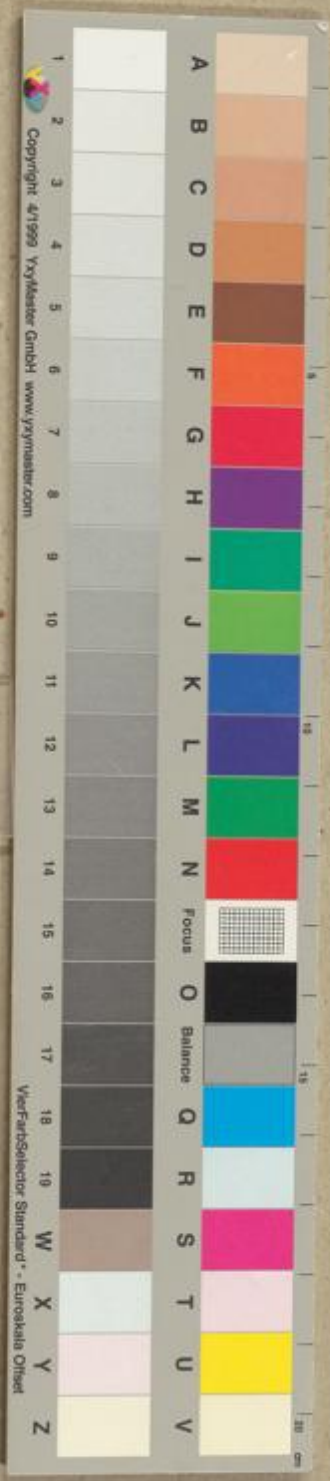
e f f f f f
L. 2. Ph. 1. h. 1.

spēs panis et vini nō efficiūt aliqd / nisi v̄tute corporis xp̄i v̄tū
hec ille. Ex quo manifeste apparet ex horū doctōrū dictis q̄ ipse
spēs sacramētales xp̄i corpe circūscripte nullā penitē habēt v̄tus
tem siue efficaciam ad opandū quencūq̄ effectū spūales i anima
Ista etiam ē sentētia omnīū doctōrū theologorū q̄s v̄tūm dicēs
tūm i hac parte nihil p̄ se causare i ania. Et ratō ē significatū et v̄tū
ti scz corpis xp̄i v̄tū. Ad idē pōt sic argui. frusta ponit in sacra
mento v̄tus p̄icularis: vbi p̄ncipalit̄ est fontana v̄tus a qua de
pendent p̄ncipalit̄ omēs p̄iculares v̄tutes sacramētales patet d̄
se: sed i hoc sacramēto est fōtana v̄tū p̄ma scz ihs xp̄s. igit̄ p̄te
ter ip̄m xp̄m contentū sub illis spēs nō est dicendū a aliq̄ v̄tū
p̄icularis: illa enī esset sup̄flua. imo ponere talē v̄tutem i spēs
illis p̄ter ip̄am fontanā v̄tū p̄ncipalit̄ existentē est dicere xp̄m
sub speciebus illis cōtentū nō sufficere ad efficaciam sacramēti: qd̄ es
set neōū mixtū s̄ etiā p̄fidū. In alijs aut̄ sacramētis vbi nō ē hoc
mō p̄sens id qd̄ p̄ essentia ē fontana v̄tus sunt necessarie qd̄a p̄ti
cipate p̄iculares v̄tutes vt ratōz habeant salutaris medicine spi
ritualis. hoc etiam patet cultū xp̄iane religionis. vt enī tota spēs
homis et mētis deuotio referāt ad rē cōtentā scz dñm ihm xp̄m et
nō ad spēs ip̄as decuit vt p̄ter ip̄m corpū xp̄i v̄tū nulla alia v̄
tus creata spūalis esset i istis. Quo iā sufficienter p̄bato patz
p̄pleumatis solutio q̄ i aqua b̄ndicta mō q̄ sup̄dictū est sit aliq̄
efficacia ad effectus sup̄notatos. et q̄ i speciebus sacramētalibus
p̄m se cōsideratis circūscripto corpis xp̄i v̄tū. nulla sit v̄tū nul
la efficacia ad aliquē effectū causandū i ania. patz ex dictis. Ex
quo patz correlatio q̄ ex ope opato siue ex p̄te ip̄i sacramenti
nō est maior v̄tus huius sacramēti sacratissimi altaris siue efficacie
sub duabus speciebus q̄ sub vna specie. Cum enī radix totū effica
cie sacramēti nō sit maior / nō plenior / nō p̄fectior sub duabus spe
ciebus q̄ sub vna: patet q̄ eadem efficacia ex parte sacramenti ē
i communicantibus sub vna specie vel sub duabus. ex parte dico
sacramēti / quia ex parte cōmunicantiū pōt quicq̄ aliud cōtingere

Hec sunt reuerendissime pater et dñe que vestre humilis capella
nus Johannes de turu cremata ad p̄pleuma p̄ magistrū petrum an
glicum p̄positum / vestre dñationi celestiter annotaui. que vestre
reuerendissime patnitatis lime et correctōi cū omī reuerētia p̄sento.

troden pölling 01123 Schw





trocken perlmutter 01/23 Schw